

Národní park Lakefield zapomenutý kout Queenslandu

František Pelc a Vladimír Bejček

Systém národních parků a chráněných území Australského svazu patří k nejlepším na světě. Nelze se tomu až tak moc divit. Austrálie je vyspělou ekonomikou s kvalitní demokracií, velmi nízkou hustotou zalidnění a zvyšujícím se povědomím potřeby ochrany unikátního přírodního prostředí. Ne jinak tomu je ve státě Queensland, ve kterém se nalézá více než 220 národních parků.

Kromě rozmanitosti chráněných přírodních ekosystémů, zahrnujících také korálové útesy, savany, deštné lesy, mangrovové porosty, polopouště a mokřady s nivami řek, je neobyčejně různorodá také jejich rozloha. Některé zaujímají pouze pár desítek hektarů, většinou se rozkládají na desítkách či stovkách čtverečních kilometrů, ale některé dosahují pro nás obtížně představitelných rozměrů tisíců kilometrů čtverečních (výběr přináší rámeček na str. 33). Tato svazová

země je mimochodem velká jako třetina Evropy bez Ruska a žijí v ní pouze 4 miliony obyvatel, přičemž skoro polovina je koncentrována do hlavního města Brisbane a okolí.

K méně navštěvovaným a největším národním parkům státu patří Lakefield. Pouť do něj trvá pět hodin jízdy autem z města Cairns po nezpevněné, ale udržované cestě, vedoucí rozsáhlými řídkými lesy blahovičníků (eukalyptů). Kdo se do národního parku vypraví z městečka Cooktown od pobřeží, bude mít kolem sebe přes sto kilometrů prakticky liduprázdnej krajiny, převážně pokryté mořem přirozených nebo málo ovlivněných řídkých lesů, opět tvořených dominantně eukalypty. Vstup do národního parku je tak jako do všech dalších států Queenslandu zdarma. Za nocleh v zařízených kempech se však zpravidla platí pár australských dolarů. Poplatek za přespání je účelně vyřešen samoobslužnou registrací na bráně a uložení peněz do úředního sáčku a pokladny. V celém národním parku byly vybudovány pouze dva plně vybavené kempy a několik vymezených nocležišť bez jakékoliv infrastruktury. Vlastní národní park má rozlohu přes 5 000 km², což odpovídá rozloze Ústeckého nebo Moravskoslezského kraje. Park je pokryt převážně tropickou savanou a lesy s různou hustotou stromů. Jsou charakteristické výskytem několika druhů blahovičníků a až monumentálním rozsahem termitišť.

Vlevo

Většinu rozlohy parku tvoří řídké lesní formace s pokryvností korun mezi 30 až 70% a dominancí několika druhů blahovičníků s výškou zpravidla do 15 m. Charakteristickou součástí prostředí jsou „katedrálková“ termitiště, budovaná druhem *Nausititermes triodiae* a dosahující výšky až 6 m.

Vpravo nahoře

Desítky mokřadů a pereniálních lagun jsou místy zvýšené biodiverzity rostlin a živočichů. Mezi dominantní vodní taxony rostlin patří *Azolla pinnata*, *Nelumbo nucifera*, *Nymphaea* spp. a *Eleocharis* spp. a na okrajích jsou časté dřeviny rodu *Melaleuca*.

Vpravo uprostřed

Kaloň lopatkový vytváří místy početné kolonie, odpočívající přes den v korunách stromů. Navečer tisíce kaloňů s rozpětím křídel přes tři čtvrtě metru spektakulárně pokryjí tropickou oblohu.

Vpravo dole

Cykas *Cycas media* dorůstá výšky až 6 m a roste převážně v podrostu středně hustých eukalyptových lesů a vzácněji deštných lesů. Je poměrně odolný proti požárům.

Savana místy přechází v otevřená travnatá společenstva téměř bez dřevin. V jižní polovině parku lze naopak nalézat formace, které můžeme považovat za lesy tvořené zhruba třiceti druhy blahovičníků. Mimocho-dem, eukalypty jsou neobyčejně bohatým rodem dřevin, vázaným v současnosti až na drobné výjimky výhradně na Austrálii, kde roste více než 700(!) rozmanitých druhů. Ty dosahují velikosti od pár metrů po téměř stometrové velikány, patří k nejvyšším stromům na světě. Vedle blahovičníků v lesních porostech zaujme každého běžně rozšířený strom s papírovou kůrou *Melaleuca viridiflora*. Park je rozčleněn desítkami větších a menších řek s proměnlivou výší hladiny. Podobně podle roční doby se mění rozsah mokřadů v nivách řek a také v přímořské pláni s řídkou a specifickou vegetací slanišť. V okolí mokřadů převažují ve skladbě lesa *Eucalyptus clarksoniana* a *E. tessellaris*. Podél pobřeží zálivu Princezny Charlotty jsou vyvinuty mangrovové porosty, kde jsou klíčovými dřevinami *Avicennia marina*, *Lumnitzera* spp. a *Ceriops tagal*. U řek lze dokonce najít ostrůvky a pruhy deštných lesů. Park se rozprostírá v tropickém pásu mezi 14. a 16. stupněm zeměpisné šířky na mesozoických sedimentech pánve nazývané Laura. Srážky zde dosahují ročně zhruba 1 500 mm.

Nelze se divit, že velikost parku a různorodost přirozených ekosystémů jsou zárukou i značné druhové bohatosti území. Díky občasným a trvalým mokřadům a lagunám je území bohaté na obojživelníky a bylo zde zaznamenáno nejméně třináct druhů žab převážně z rodu *Litoria* a *Lymnodynastes*. S těmito pěkně zbarvenými a zajímavě tvarovanými žábami se setkáte nejen v jezerech, ale i ve sprše. Pozorný návštěvník může pozorovat v savaně středně velké klokany hbité (*Macropus agilis*), dropy australské (*Ardeotis australis*) s rozpětím křídel přes dva metry nebo známé psy dingo (*Canis lupus dingo*). Na tyto krásné psovitě šelmy jsme narazili v parku hned dvakrát. Předchůdci tohoto predátora sem přišli s prvními původními obyvateli před 4 000 lety, ale postupně zdivočeli a vyvinuli se do jednoho stabilizovaného taxonu. Je pravděpodobné, že se stali i hlavní příčinou vymizení méně konkurenceschopného vakovlka (*Thylacinus cynocephalus*). V řekách se můžete potkat s nebezpečným, vůbec největším krokodýlem – krokodýlem mořským (*Crocodylus porosus*), dorůstajícím až sedmimetrové délky a dosahujícím hmotnosti až jedné tuny, ale i s menším a mírumilovnějším sladkovodním krokodýlem Johnstonovým (*Crocodylus johnsoni*). Mokřady a jezera oživují desítky druhů mokřadních ptáků včetně obřích husovců strakatých (*Anseranas semipalmata*), kolpíků královských (*Platalea regia*), ibisů žlutokrkých (*Threskiornis spinicollis*), čapů černokrkých

(*Ephippiorhynchus asiaticus*) zvaných zde jabiru, dvou druhů jeřábů nebo elegantních husic královských (*Tadorna radjah*). Zajímavé bylo pozorování orla malého (*Hieraaetus morphoides*) či úhledného ostříže australského (*Falco longipennis*). V celé Austrálii bylo zjištěno skoro osmset druhů ptáků. Přes padesát druhů papoušků představuje nejvyšší podíl druhového složení avifauny ze všech kontinentů. V národním parku Lakefield jsme pozorovali i papoušky červenokřídle (*Aprosmictus erythropterus*), hejna obřích kakadu havraních s červeným ocasem (*Calyptorhynchus banksii*) a kakadu růžových (*Eolophus roseicapilla*). Okraje ostrůvků deštného lesa jsou nejižnější útočištěm i jiného velkého černého papouška kakadu arového (*Probosciger aterrimus*), vyskytujícího se pouze v severní části Yorského poloostrova a pak na Nové Guineji.

Nahoře

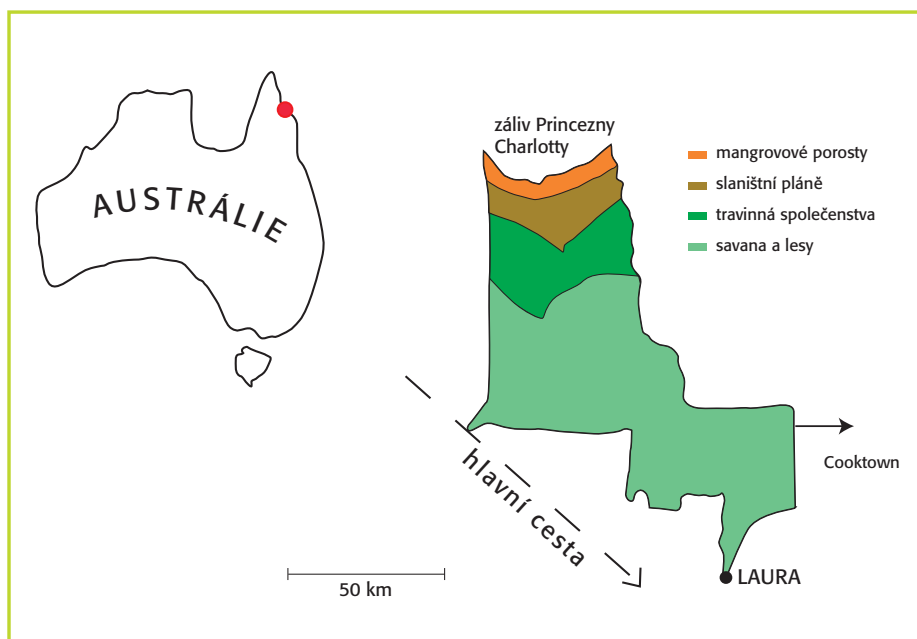
Husice královská je nepříliš hojný a pozvolna ubývající druh. Kromě NP Lakefield obývá pobřežní zónu Queenslandu, Severního teritoria a Nové Guiney. Hnízdí v dutinách stromů.

Dole

Čáp černokrký, zvaný také nepřesně jabiru, je krásný velký pták s rozpětím křídel až 220 cm. Je trochu překvapivě disjunktně rozšířen na Indickém poloostrově a v severní Austrálii a všude je nehojný. V NP Lakefield jsme pozorovali i hnědě zbarvená mláďata.

Vpravo

Orientační mapa národního parku Lakefield a přehled krajinných typů včetně rozlohy ve vybraných národních parcích severovýchodní Austrálie (velmi zjednodušeně).

Název	Rozloha (km ²)	Fenomén
NP Simpson	5 500	křovinatá buš a polopouště s jezery, duny
NP Lakefield	5 300	lesy a savany, mokřady, mangrovové porosty
NP Great Barrier Reef	344 800	mělké moře a největší korálový útes světa
NP Great Sandy	2 200	ostrov s dunami, jezera, mokřady, lesy
WHS Wet Tropical Rainforest	8 940	převážně tropické deštné lesy
NP Lamington	202	unikátní subtropické deštné lesy
NP Hinchinbrook	390	mokřady, mangrovové porosty, suché i deštné lesy
NP Iron Range	366	nížinné deštné tropické pralesy
NP Jardine	3 000	povodí řeky s vodopády, lesy a buš
NP Staaten River	4 670	divoká řeka v nivě, buš, laguny
NP Mungkan Kanduj	4 570	otevřené a u řek deštné lesy, mokřady
NP Diamantina Gates	5 070	polopouště, duny, mokřady, občasné řeky

V hustších lesních formacích podél řek přes den odpočívají zavěšení hlavou dolů tisíce a možná statisíce kaloňů lopatkových (*Pteropus scapulatus*), kteří každý podvečer postupně vzletají a zaplní opravdu značnou část tropické usínající oblohy.

Na první pohled se nezdá, že by tento národní park měl v současnosti nějaké fatální problémy. Nicméně potenciálním rizikem je výskyt nepůvodních prasat a hlavně invazně se šířící popínavé rostliny kryptostegie velkokvětě (*Cryptostegia grandiflora*). Tuto liánu s hezkými červenými květy dovezli lidé do Austrálie z Madagaskaru a šíří se zvláště podél řek v galeriových lesích, přičemž ostatní vegetaci svou „záclonou“ prostě hubí. Listy kryptostegie jsou navíc hodně jedovaté a uvádí se, že deset dekagramů po pozření zabije až 400 kg těžké dobytce. Jde o smutnou ukázkou toho, že i místa s přírodními ekosystémy a řídkým osídlením jsme schopni ohrožit málo zodpovědným chováním. Je to ale také doklad potřeby systematické opatrnosti při vyhodnocování často primitivně odůvodňovaných introdukcí jakýchkoliv nepůvodních druhů rostlin a živočichů. Další ekologické problémy národního parku nejsou už tak významné. Extenzivně využívané velice řídké zalidněné okolí s převahou přirozených ekosystémů je nejlepším ochranným pásmem tohoto samo o sobě robustního chráněného území. Kdo má rád rozsáhlá chráněná území s přírodními krajinami, malým počtem turistů a jen se základní návštěvníckou infrastrukturou, nebude zklamán. Národní park Lakefield je hodnotnou pokladnicí biodiverzity a pevným stavebním kamenem australské soustavy národních parků.

Fotografie František Pelc

F. Pelc je ředitelem Agentury ochrany přírody a krajiny ČR V. Bejček působí jako profesor na Fakultě životního prostředí České zemědělské univerzity

SUMMARY

Pelc F. & Bejček V.: The Lakefield National Park – A Godforsaken Nook in Queensland

The Lakefield National Park, second-largest national park in Queensland, Australia, features spectacular wetlands and extensive river systems. The park stretches from Princess Charlotte Bay in the north to the town of Laura, covering 5,370 km². The dominant vegetation in the park is eucalypt woodland and gallery forest associated with waterways. The park is known for its populations of water birds such as the Black-necked Stork (*Ephippiorhynchus asiaticus*), Royal Spoonbill

(*Platalea regia*), Straw-necked Ibis (*Threskiornis spinicollis*), Raja Shelduck (*Tadorna radjah*) and the Magpie Geese (*Anseranas semipalmata*). Other remarkable birds inhabiting the protected area are various parrot species, i.e. the large smoky-grey or black Palm Cockatoo, also known as the Goliath Cockatoo (*Probosciger aterrimus*). There are two species of crocodile in the park: freshwater (*C. johnsoni*) and saltwater (*C. porosus*), the latter being the largest of all living reptiles. Visitors can also meet the Agile Wallaby (*Macropus agilis*) or the Dingo (*Canis lupus dingo*). In early evening numerous groups of the Little Red Flying Fox (*Pteropus scapulatus*) regularly fly across the area from their roosting sites. There are many bush campgrounds throughout the park, and two camps with facilities. Permits are all obtained via self-registration at the boards located throughout the park.